

PŘEHLED VÝZKUMŮ

49

Brno 2008

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 49

Volume 49

Číslo 1–2

Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Freisinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Balász Komoróczy, Marián Mazuch, Ladislav Nejman,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Vrcholně středověká lotová závaží z českých a moravských lokalit.
Gruna, Hradisko (vlevo); Písek, u Šarlatského rybníka (v popředí); Ví-
cov, Městisko (vpravo dole); Boskovice, hrad (vpravo nahoře). Srov.
studii J. Doležela v tomto svazku. Foto P. Smékal.

*Medieval cup nested weights from czech and moravian sites. Gruna,
Hradisko (left); Písek, u Šarlatského rybníka (front); Vícov, Městisko
(bottom right); Boskovice, castle (top right). Cf. the article by J. Dole-
žel in this volume. Photo by P. Smékal.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Arch, spol. s r. o.
Charbulova 3a
618 00 Brno-Černovice

KNIHOVNA AV ČR

PD 1520

Roč. 49, 2008, č. 1-2

91087/09

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2008
Náklad 450 kusů

Copyright ©2008 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v.v.i. and the authors.

Obr. 92: Opava, Břilovecká ulice. Objekt k. 500, celkový pohled od západu. Abb. 92: Opava, Břilovecká Straße. Grube 500, Blick von Westen.

nik, přičemž součástí zánikové výplně jsou i starší deponované vrstvy. Funkce objektu zůstává prozatím neobjasněna, možná souvislost s dnes již neexistující kaplí sv. Jana Nepomuckého (srovnej Tesař 2007, 13), zachycenou staršími katastrálními plány z průběhu 19. století, se po vynesení zkoumané plochy do katastrální mapy nepotvrdila.

Marek Kiecoň

Literatura

Tesař, P. 2007: Kostel sv. Jana Nepomuckého v Kylešovicích. Opava.

Resumé

Opava (Kat. Kylešovice, Bez. Opava). Břilovecká Str. Mittelalter, Neuzeit. Die Vorstadt. Rettungsgrabung.

OPAVA (K. Ú. KYLEŠOVICE, OKR. OPAVA)

„Na stanech“. Doba mladohradištní. Sídliště. Záchranný výzkum.

Podnětem pro výzkum na parcele 2724 (k. ú. Kylešovice), situované v prostoru polní trati „Na stanech“, bylo zahájení výstavby komunikace a inženýrských sítí pro plánovanou výstavbu 57 rodinných domů. Výzkum probíhal v období od května do srpna roku 2007. Zkoumaná lokalita se rozkládá severozápadně od historického jádra obce. Zmíněná poloha je dnes ohraničena na severu železniční tratí Opava – Svobodné Heřmanice, na západě bývalou rybníční hrází (ulice „Na Horní hrází“), na jihu polní cestou vybíhající z ulice Budišovské a na východě zástavbou sdruženou kolem ulic Budišovská, Písecká a U zastávky (S - JTSK souřadnice polygonu, v němž se nalézá zkoumaná poloha: 496715.48, 1089398.28, 256.43; 496689.83, 1089554.27, 251.63; 496931.21, 1089542.27, 254.99). Lokalita se nachází na mírném, k jihovýchodu se sklánějícím svahu. Nadmořská výška zkoumaného pravěkého sídliště osciluje kolem 255 m. Od severu a severozápadu je tato

poloha chráněna výrazným terénním hřbetem, tvořeným mohutnou sprašovou návějí, na které je situována historická Opava. Geologickým fundamentem zkoumaného území je rovněž eolická pleistocenní spraš a sprašová hlína. V jižních partiích tohoto prostoru je spraš překryta holocenním nivním sedimentem, který je zde uložen v protáhlém koridoru západovýchodní orientace, jehož osou je tzv. Otický příkop. Ten v minulosti napájel oba blízké kylešovické rybníky, mezi nimiž je lokalita situována; ty dnes už neexistují.

Lokalita byla zkoumána ve dvou samostatných etapách, které na sebe prostorově i časově navazovaly. V průběhu zemních skrývek byly v různých sektorech stavby zaznamenány zahloubené objekty, náležející několika sídlištím z období pravěku až raného středověku. Během první etapy, v jejímž rámci byl řešen prostor hlavní obslužné komunikace o plošném rozsahu cca 1 ha, bylo během záchranného výzkumu zachyceno celkem 312 zahloubených sídlištních objektů. Druhá etapa probíhala v prostoru východně položené kratší samostatné komunikace. Zde bylo zachyceno celkem 140 zahloubených objektů – z nich bylo 98 sídlištních jam a 42 hrobů, obsahujících však pouze sporadicky lidské zuby. Ze zásypů objektů i z lokálně dochované kulturní vrstvy získané movité nálezy dokládají využití tohoto prostoru lidskými populacemi v následujících obdobích: KNP (?), KZP, ÚK, KLPP, mladší doba římská, doba hradištní. Z posledně jmenovaného období, které podle dosud zjištěných poznatků sídelní aktivity na lokalitě uzavírá, byly zjištěny pouze 3 objekty. První je soujámím dvou okrouhlých jam s nestejnou úrovní dna (superpozice?). V těsném sousedství severní zahloubeniny byla dále identifikována kůlová jáma, která však byla bez nálezů a její souvislost s objektem nebyla tudíž prokázána. Druhý z uvedených objektů byl protáhle oválný a měl rozměry přibližně 350 × 180 cm (maximální šířka). Do podloží byl zapuštěn asi 30 cm a měl rovné dno. Svou SV částí narušoval sousední soujámí, náležející lužické kultuře. Zda lze v obličích výběžcích na jeho jižní straně spatřovat stopy kůlové konstrukce, související s potenciálním zastřešením objektu, je přinejmenším sporné. Už vzhledem k tomu, že se v jiné části objektu analogická struktura nevyskytovala. Třetí z objektů se nacházel poblíž druhého a byl mělkou okrouhlou zahloubeninou, která obsahovala jediný keramický střep. Uvedené objekty obsahovaly 127 zaevidovaných jednotek keramiky. Lze konstatovat, že její habitus a profilace okrajů odpovídají materiálu již dříve z blízkého okolí publikovanému (Kouřil, P. 1994). Okraje jsou výrazně různým způsobem hráněné – převládá válcovitě (svislé) oříznutí ven vyhnutého okraje, pod kterým je výrazně profilované podhrdlí.

Hrnčina je dobře zpracována, obsahuje vysoký podíl spíše jemnozrnného křemičitého osřívka, takže povrch tvarů je na omak jemně drsný. U některých fragmentů lze pozorovat lokální užití větších zrn, cca do 3 mm. Střepy jsou kompaktní, tvrdě vypálené. Převládající odstíny zevního výpalu jsou okrové, světlé a místy s náběhy do oranžova – jde tedy převážně o užití oxidačního výpalu. Jeho barva na povrchu nádob „kolísá“ – vyskytují se charakteristické skvrny odlišných odstínů. Jádro střepu mívá šedomodré probarvení, výjimkou však nejsou ani

jádra bez změny odstínu proti povrchu střepu. Podle profilace okrajů v nalezeném souboru převažují hrnce a hrnky. Vyskytující se výzdoba je vhloubená – jde o typické kombinace pásů tvořených několikanásobnými horizontálními žlábkami a jednoduchých či rovněž několikanásobných vlnic, které jsou v převážné většině případů nakloněné. Výzdoba se vyskytuje na svrchních plecích až k podhrdlí. Vyskytl se i drobný střípek výdutě, zdobený na vnější straně šikmými žebrovanými kolky. Zajímavá je i kamenná industrie nalezená ve druhém z popsaných objektů – plochý pentagonální kus tenké břidlice (3–8 mm silné), který má uprostřed elipsovitého otvoru. Jeho povrch je do hladka ohmataný. Patrně se jedná o hrnčířskou čepel. Dále zde byl nalezen podlouhlý kvádřík (80 × 25 × 15 mm) z ohlazené, velmi jemnozrnné horniny, typu jílovce či břidlice. Jedná se patrně o brousek na udržování ostří čepel menšího nože.

Pavel Stabrava

Literatura

Kouřil, P. 1994: Slované osídlení českého Slezska. Brno–Český Těšín.

Resumé

Opava – Kylešovice (Bez. Opava). „Na stanecích“. Jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

OSTRAVA (K. Ú. MORAVSKÁ OSTRAVA, OKR. OSTRAVA)

Puchmajerova ulice, p. č. 3494/2, 3494/1. Středověk–novověk. Město, hřbitov. Záchraný výzkum.

V rámci projektu „Rekonstrukce kanalizace a vodovodu ul. Puchmajerova“ se uskutečnil záchraný archeologický výzkum (NPÚ Ostrava č. akce 18/07) v historickém jádru Moravské Ostravy (květen až září 2007), v blízkosti centrálního Masarykova náměstí. Dnešní Puchmajerova ulice je rovnoběžná s jihozápadní stranou náměstí, s níž ji spojují ulice Zámecká a 28. října (dříve Prostřední). V minulosti se jednalo o jednu z dvojice vidlicovitě se větvičích komunikací, kterou bylo náměstí přístupné od Hrabovské neboli Vítkovské brány. Na severozápadě na ni kolmo navazovala zmiňovaná ul. Zámecká, původně označovaná jako „Zámčisko“, kde ve středověku stával moravskoostravský hrad, doložený v pramenech k roku 1396. Poblíž styku obou ulic, v severozápadním koutu města, byl v r. 1585 zřízen nový hřbitov, jako důsledek morové rány postihnuvší toho roku město v takovém rozsahu, že městské pohřebiště u farního kostela sv. Václava nepostačovalo z kapacitních i hygienických důvodů. V 18. století v těchto místech zřídili kapli sv. Lukáše, která byla zbořena pro zchátralost r. 1894. V této době již hřbitov neexistoval (byl už v 70. letech přenesen na Fifejdy), ještě dříve, v letech 1830–1839, padly hradby i brány a město se začalo prudce rozrůstat. Změnila se i délka dnešní Puchmajerovy ulice, která byla prodloužena v severozápadním směru přes někdejší hřbitov až k náměstí Msgr. Šrámka.

Obr. 93: Ostrava, Puchmajerova ul. Skelet k. 807, porušený inženýrskými sítěmi. Abb. 93: Ostrava, Puchmajerova Str. Der menschliche Skelett 807 von Aushüben der Versorgungsnetzen gestört.

Liniová stavba probíhala středem vozovky v úseku Zámecká-ul. 28. října (sonda S1), a Zámecká-nám. Msgr. Šrámka (sonda S2 a S3). Archeologickou práci značně komplikovala přítomnost stávajících inženýrských sítí (kanalizace, voda, plyn aj.), jimiž byly všechny sondy protkány na různých úrovních. Sonda S1 (19,64 × 2,40 m) odhalila pod současným terénem a novověkými dorovnávkami doklady starší zástavby (části suterénních prostor nebo prostých zděných základů), dokumentující původní průběh uliční čáry před rozšířením ulice do dnešní podoby někdy na počátku 20. století. V místech, kam zástavba nezasáhla, zůstaly zachovány i středověké vrstvy a pozůstatek sídlištního objektu, zahloubeného do podloží. Podle získaného keramického materiálu náleží nejstaršímu vrcholně středověkému sídlištnímu horizontu města (keramika 2. pol. 13. až poč. 14. století).

Sonda S2 (27,00 × 3,00 m) a její prodloužení – sonda S3 (17,20 × 2,40 m) procházely prostorem bývalého hřbitova. Již při dohledu nad odsiraňováním povrchového kufru vozovky v prostoru budoucí sondy S2 se bezprostředně pod ním objevovaly pozůstatky lidských skeletů, více či méně narušených, v některých případech šlo o druhotně přemístěné ostatky, jiné zůstaly v anatomické poloze. Hrobové jámy na této úrovni však ne-